

SOCIAL POLITIK

Tidsskrift for Socialpolitisk Forening / 4 / 2012

TEMA:

Måletyranni i barndommen

SOCIAL POLITIK

Tidsskrift for Socialpolitisk Forening

Formand: Robert Olsen

Landssekretær: Allan Bærentzen

Social Politik udkommer seks gange årligt og sendes automatisk til alle medlemmer

Redaktion:

Peter Bundesen (Ansv.)

E-mail: peter.bundesen@cdnet.dk

Tine Gomard

E-mail: ecuador@cykel.dk

Matilde Høybye-Mortensen

E-mail: mhm@akf.dk

Margit Lotz

E-mail: margit.lotz@gmail.com

Preben Etwil

E-mail: meyland@adslhome.dk

Morten Frederiksen

E-mail: mfr@dps.aau.dk

Sofie Nørgaard-Nielsen

E-mail: sofie@noergaard-nielsen.dk

Helga Madsen

E-mail: helgamadsen@sol.dk

Nina Særkjær Olsen

E-mail: n_olsen@hotmail.com

Dette nummer er redigeret af:

Matilde Høybye-Mortensen og

Helga Madsen

Redaktionssekretær:

Allan Bærentzen og Line Askgaard

ISSN 0905-8176

Artikler fra Social Politik kan citeres med tydelig kildeangivelse

Redaktionen gør opmærksom på, at artikler i Social Politik ikke nødvendigvis dækker redaktionens eller Socialpolitisk Forenings synspunkter

Tryk:

Eks-Skolens Trykkeri ApS

Tlf.: 35 35 72 76

541 TRYKSAG 508

INDHOLDSFORTEGNELSE

Tema: Måletyranni i barndommen

Helga Madsen og Matilde Høybye-Mortensen:
Måletyranni i barndommen 3

Per Schultz Jørgensen:
Børneperspektivet der forsvandt 4

Sine Grumløse:
Småbørn i dansk familiepolitik 1960-2011 8

Niels Warming, Annegrethe Ahrenkiel, Camilla Schmidt, Birger Steen Nielsen og Finn Sommer:
Kampen om fagligheden i daginstitutionerne 13

Malene Nyborg:
Måletyranni i gymnasiet 18

Brian Degn Mårtensson:
Filosofiens evindelige plage – spørgsmålet om menneskets væren i relation til pædagogisk praksis . . . 22

Internationalt og foreningen

Sekretariatsfrivillige til Socialpolitisk Forening 27

Anmeldelser

Anne Mette Carlslund: Anmeldelse af bogen:
»Daginstitutionsarbejde og pædagogisk faglighed«. . . . 28

Hvad er Socialpolitisk Forening?

Socialpolitisk Forening samler aktive mennesker, foreninger og organisationer på tværs af faggrænser og politiske skel, for at debattere aktuelle socialpolitiske spørgsmål. Som f.eks. stigende fattigdom blandt børn og voksne, øget arbejdsløshed, straf og resocialisering og børn og unges mistrivsel. Sammen søger vi at finde nye veje og løsninger på vitale samfundsproblemer.

Socialpolitisk Forening

Strandgade 6, st.

1401 København K

Tlf.: 40 23 43 20 (dagligt 10-15)

www.socialpolitisk-forening.dk

post@socialpolitisk-forening.dk

Merkur Bank: 8401 1107640

SOCIAL POLITISK FORENING

Måletyranni i barndommen

Vi fik inspiration til dette temanummer fra artiklen »Fra barndom til faktura«, som blev trykt i Information sidste efterår.

Vi vil gerne med dette temanummer igen sætte fokus på den udvikling, der er sket i det danske samfunds syn på barndommen.

Hvad betyder måletyranniet og de forventninger, som vi har til børn og unge? Dette kan ikke belyses uden også at forholde sig til forventningerne til den voksne dansker.

Temanummeret indledes med en redigeret udgave af ovennævnte artikel af initiativtager og medforfatter til denne, Per Schultz Jørgensen. I artiklen »Børneperspektivet, der forsvandt« beskrives udviklingen i det danske samfunds holdninger til barndommen, og de krav som arbejdsmarkedet og samfundet stiller til os som voksne. Hvilke kompetencer skal vi have som voksne samfundsborgere? Og hvilken type barndom giver det bedste grundlag for at opnå disse kompetencer?

Dernæst belyses emnet gennem et historisk og kritisk perspektiv i den danske familiepolitik syn på barndommen i artiklen »Småbørn i dansk familiepolitik 1960-2011« af Sine Grumløse. Af artiklen fremgår ændringen i børns hverdag fra liv i familien til institutionsbørn.

En forskergruppe fra RUC har skrevet en artikel om resultaterne af en undersøgelse af daginstitutionernes brug af handleplaner. Undersøgelsen bidrager med et konkret bud på, hvilke aktiviteter, praksisser og værdier, der bliver synlige – og hvilke der ikke gør – i institutionerne, når der arbejdes med handle/læreplaner m.v. Denne viden og diskussionen af, hvad det har/får af konsekvenser for praksis, og på den vis for børnelivet, er meget interessant.

Malene Nyborg skriver om måletyranni i gymnasiet både i forhold til studieforbereelse og tværfagligt samarbejde, men også i forhold til de meget faste rammer i form af læseplaner, som sætter lærerne under pres.

Brian Degn Mårtensson skriver i en filosofisk artikel om, hvordan det vækstorienterede syn på menneskeliv stiller forventninger til børn, unge og voksne. Artiklen argumenterer for, at vi tager stilling til, om vi ønsker os et sådan samfund.

*Af Matilde Høybye-
Mortensen og
Helga Madsen*

Børneperspektivet der forsvandt

Af Per Schultz
Jørgensen

Børn er ikke bare børn, der leger, trives, har venner og udvikler sig. De er også genstand for vores bekymring for, om de nu også udvikler sig godt nok og hurtigt nok. Selv magtfulde ministre giver udtryk for, at børn skal lære mere og tidligere. Der er endda forslag om, at børn allerede i første klasse skal have karakterer, så de med det samme véd, hvor gode de er – eller hvor dårlige. Og i vuggestuen skal de have gang i en mere struktureret hverdag, så vi er sikre på, at de er på rette spor.

Er vi i virkeligheden ved at sætte et børneperspektiv over styr, som vi har været hundrede år om at nå frem til?

Børn skal trænes

Børn bliver
vurderet og
sat i system

Børn skal træne, og de skal trænes, de skal vurderes og måles – og vi skal sammenligne dem med hinanden. Det er børnesynet. Træning, testning, måling sat i system. Den konstante benchmarking. For måske at blive verdensmester på et eller andet felt, som det er udtrykt i fuldt alvor. Vi skal i det mindste blive blandt de ti øverst placerede lande i verden.

Der er protester fra forældre, fagfolk og forskere, men det er umådelig svært at trænge igennem med et andet syn på børn og barndom. Det er som om, at BNP-tænkningen i den grad har defineret selv de mest hellige og – synes man – værdifulde sider af også børns tilværelse. Derfor kan man spørge, om vi er ved at nærme os det punkt, hvor vi er ved at miste opfattelsen af, hvad børnene egentlig er her for, og hvad vi som samfund vil med børn – ud over at de en dag skal være arbejdskraft.

Den aktuelle
børnedebat hviler
desværre ikke på
den tilgængelige
viden på området

Den aktuelle debat om børn i skole og dagtilbud bygger ikke på den tilgængelige viden om børns udvikling. De fleste synspunkter har en antikveret opfattelse af, hvad læring er og uden dyberegående perspektiv på, hvordan samfundet har udviklet sig, og dermed hvad børn reelt har brug for. Der er magtfulde debattører, der i fuldt alvor mener, at daginstitutionens egentlige opgave enten er at undervise børn eller i det mindste at forberede dem på at kunne modtage undervisning. Børn skal blive nyttige samfundsborgere og bidrage til væksten. Og vejen frem er konkurrence både indbyrdes børnene imellem og på et mere overordnet plan. Vi lever vel i et konkurrence-samfund. Det kan børnene ikke sådan sættes uden for, siger man formentlig.

Egenarten forsvinder

Det er her, det er nødvendigt med bare lidt mere kritisk overvejelse. Jo, konkurrence kan være fornuftig, men hvis den fylder hele motivationsrummet ud, så er vi der, hvor det er sammenligningen i sig selv, der giver mening – ikke indholdet. Det bliver helt og aldeles udvendigt. Og konsekvensen her er, at den enkelte mister sin egenart. Det gælder det enkelte barn, den enkelte skole og for den sags skyld samfundet som sådan. Sagen er nemlig, at sammenligningen drevet til det yderste fører til ren instrumentalisering. Man kunne tro, at en konkurrencekultur ville medføre, at man styrkede sin egenart og dermed sin profil: man blev mere »tydelig« for at hævde sig i konkurrencen – mere bevidst om sig selv. Men det er ikke tilfældet, vi ser det modsatte. Når konkurrencen er så endimensionel, som den er, og alene drejer sig om måling og tal, mister man troen på, at egenarten har værdi. Derfor er konsekvensen en instrumentalisering, der i dag er på vej til ikke alene at udtynde og udhule, men også nedbryde, den børnekultur, vi hidtil har bygget vores omsorg og udvikling af børn på. En udvikling, der også nedbryder selve vores skolekultur.

En anden side ved denne udvikling er selve legens stigende diskreditering. Leg opfattes mere og mere som tidsspilde og som noget, der i bedste fald skal overstås. »Leg og læring« har fx været på dagsordenen i de seneste år. Altså, læring med præg af leg er sådan set en positiv synsvinkel. Men problematisk hvis det nu bliver kodeordet for vuggestuer og børnehaver, for hvor bliver legen af? Små børns leg udfolder sig i frihed, men med voksenstyring er det ikke entydig leg men har måske sigte af undervisning eller socialisering. Det kan være, det er sjovt og smart med massere af tekniske hjælpemidler, men det er også en maskeret udtynding af legens væsen. Skridt for skridt er legen ved at miste sin historiske og veldokumenterede betydning som et vigtigt bidrag i sig selv til børns udvikling.

Synet på børn er i dag så smalt og overfladisk, at man spørger sig selv, om børn har værdi? Og om barndommen har værdi? Har børns sprog betydning som dialog? Som noget fornyende og udviklende for vores fælles kultur? Er der kvaliteter i børns forhold til hinanden og til voksne, der kan berige kulturen? Tror vi inderst inde på, at børn yder et vigtigt bidrag til fornyelse og berigelse af den kultur, som de er en del af?

Børn i opbruddet

Børn vokser op i en verden, der på mange måder er radikalt forandret. Vi lever alle sammen i et enormt opbrud: »en radikaliseret modernitet«. Der stilles helt afgørende krav til os som individer: vi skal kunne handle, forholde os kritisk og reflekteret, vi skal kunne relatere os meningsfuldt, og vi skal kunne forhandle os frem til en forståelse af os selv som mennesker. Det er ganske enkelt nye og meget omfattende

Konkurrence mellem børn kan faktisk føre til, at børn mister deres egenart

Leg og læring – hvor legen forsvinder

Børns komplekse menneskelige kompetencer læres op gennem barndommen – i daginstitutionerne og skolen

sociale kompetencer. Psykologer og filosoffer taler om »mentalisering«, som blandt andet betyder, at vi i dag på en ny måde skal kunne arbejde med os selv og vores tanker, overvejelser og følelser. De nødvendige forudsætninger herfor kommer ikke af sig selv heller ikke fra eksisterende traditioner, der engang gav styr og orden på tankerne. I dag skal de læres, og det skal ske op gennem barndommen – i daginstitutionen og skolen. Med den moderne families dramatiske ændring lægges der i dag et langt større ansvar på vores institutioner: det er her karakterdannelsen finder sted. Uden daginstitutionernes og skolernes indsats står vi ikke alene med et samfund, hvor flere og flere falder fra, går til i sociale patologier eller regulært presses ud af rammerne. Vi står også med et samfund, der bliver fattigere og fattigere på ressourcer af menneskelig art og dermed uden den dynamo, som vi kalder sammenhængskraft.

Til kamp mod den endimensionelle og instrumenterende børnekonkurrence i form af måle- og vejsystemer

Det er den trussel, der hænger over hovedet på os, og det er her, at den endimensionale konkurrences primitivisering af vores børnekultur er dybt foruroligende. Det er i det lys forslagene om at måle og veje selv små børn bliver proportionsløs – for ikke at sige meningsløs. Vi mister nemlig afgørende skridt i det, der kan opfattes som en nødvendig styrkelse af karakterudviklingen af de nye generationer. Her ligger prøvestenen på, om vi består som samfund og kultur. I stedet bliver vi spist af med politikernes ene simple forslag efter det andet, der hverken tager børn, forældre eller samfundsudviklingen alvorligt.

Det nødvendige børneperspektiv

Der er behov for at give børn plads til legen og de sociale relationer – i eget tempo

Men hvor vil et egentligt børneperspektiv føre os hen? Det vil føre os til at give plads til legen og de sociale relationer, det vil give rum og muligheder for at børn udvikles i deres eget tempo, det vil give plads til en dybere forståelse af individualitet, hvor alle ikke skal presses ind i en standardiseret måling af færdigheder. Det vil give plads til en varieret forståelse af talent, der ikke kun handler om høj IK, men som også inkluderer socialitet, kreativitet og evne til musisk udfoldelse. Det vil give plads til fællesskab og den rummelighed, der også tillader egne valg. Det er et børneperspektiv, der vil prioritere både læring og fordybelse, for selvfølgelig lærer børn noget i børnehaven. De kan ikke andet, hvis det er et indhold, der altid sigter på at bidrage til kritisk og vedvarende refleksion. Det er her, vi skal prioritere.

Den primitive målingskultur fører os bort fra målet

Den danske skole har i mere end 10 år været ude for et massivt angreb på næsten alle sine værdier. Intet af det skolen hidtil har stået for har været godt nok. Der sættes et rejsehold i gang med noget, der kaldes et 360 graders eftersyn. Andre inspirationer hentes i New Zealand, Singapore, Finland eller nu senest i Canada. Og som et supplement hertil står vi med en sammenligning skolerne i mellem, der yder sit eget bidrag til at sætte enhedsskolen under pres og svække forståelsen

af, hvad den offentlige skole i et velfærdssamfund, som det danske, egentlig skal som institution. Selvfølgelig skal skolen i dag definere sig i forhold til enorme udfordringer, der bl.a. hænger sammen med stigende krav til samfundets evne til fornyelse i en global konkurrence. Det kan ingen benægte, tværtimod: det er netop her kravene til en ny faglighed skal udvikles med nye læringsprocesser og forøget vægtning af sociale relationer i hele læringsmiljøet. Men det er også lige netop her, at risikoen ved den primitive målingskultur viser sit sande ansigt og fører os bort fra udfordringen. Bort, fra vores egenart som samfund og kultur og bort fra vores styrkesider.

Fra børnekrise til vision

Står vi reelt med en »børnekrise«, fordi vi også mangler en vision for selve vores samfundsudvikling? Det er muligt og sikkert tæt på sandheden. Børn forstås altid ud fra de fremherskende værdier i et samfund. Sådan var det i industrisamfundet, hvor børnearbejdet talte sit eget sprog. Sådan var det i landbokulturen, hvor børn var en nødvendig del af et arbejdende fællesskab. Og sådan er det i dag, hvor markedets mekanismer påvirker vores bevidsthed om børn. Og selve opdragelsen i retningen af at styrke børns »selvstændighed« er også et produkt af forældre på arbejdsmarkedet men også af børns ageren på et socialt konkurrencemarked.

På baggrund af samfundets opbrud har vi derfor brug for en besindelse og en nydefinering af et børneperspektiv. Vi har en god og ganske imponerende tradition i Danmark, og den skal vi ikke sætte over styr for at sammenligne os med kulturer, der ligger langt fra os i forståelse af læring og personligt ansvar. Målingshysteriet siden 2001 har bragt os ud af sporet på den udvikling, der blev sat i gang med vigtige skole-reformer i 1960'erne og 70'erne. I dag står mange med oplevelsen af at have tabt mindst et årti på gulvet.

Skal det indhentes, skal det ske under en bæredygtig vision. Vi skal genskabe projektet om en barndom, der forener en tro på børns indbyggede potentialer med et samfundsansvar for deres opvækst, udvikling og læring. Her skal børn have en solid bagage med sig af værdier og faglige forudsætninger for at kunne navigere i en uoverskuelig verden. Derfor er det på høje tid at skifte spor.

Per Schultz Jørgensen er professor Emeritus ved DPU og tidligere formand for Børnerådet.

Denne artikel bygger på en kronik, der under overskriften »Fra barndom til faktura« blev publiceret i Information den 5. sept. 2011. Underskrivere på kronikken var Per Schultz Jørgensen, Dion Sommer, Pernille Hviid, John Aasted Halse, Margrethe Bruun Hansen, Erik Sigsgård, Jesper Juul, Klaus Nielsen, Thomas Ellegaard, Ditte Alexander Winter-Lindquist, Marianne Hedegaard, Charlotte Højholt og Jytte Bang.

Børn- og børneopfattelsen er et spejl på, hvordan resten af samfundet fungerer

Fremtiden skal bygge på troen på børns egne potentialer – derfor er det nødvendigt at skifte spor!

Småbørn i dansk familiepolitik 1960 – 2011

Ser man nærmere på familiepolitiske diskussioner om småbørns gode liv, så er der igennem de sidste seks årtier sagt mangt og meget. I folketingsalen, kommissioner og udvalg er det blevet undersøgt og diskuteret, hvordan småbørns hverdag er, når den er god. Det er blevet højlydt debatteret, hvilket indhold en god hverdag for børn overhovedet er kendetegnet ved, og hvilke struktureringer forældre bør sørge for i arrangementen af småbørns hverdag.

Af Sine Grumløse

I artiklen ses der nærmere på, hvad der har været relevant at debattere og mene om småbørns hverdagsliv og på et lidt mere abstrakt plan: Hvilke forestillinger om en god barndom de sagte og skrevne ord har talt frem. En konklusion er, at det hverken er de samme småbørn eller den samme hverdag, der debatteres over tid. Herunder er årtiers familiepolitiske fokus på almindelige børns hverdag i dag nedtonet af en holdning til, at barnets hverdagsliv er familiens private anliggende; i hvert fald så længe forældrene magter deres opgave uden at vække bekymring. Således ses der en nedtoning i familiepolitikens fokus på umiddelbart problemfrie børns barndom og et øget fokus på de børn, der er ledsaget af en faktura.

De særlige eller de fleste?

Nybrud i børneopfattelsen i 60'erne: fra problembørn til ganske almindelige børn

Vender vi blikket mod tiden omkring 1960, så var det nye for de familiepolitiske diskussioner på daværende tidspunkt, at der kom øget fokus på børns almindelige hverdagsliv. Tidligere familiepolitiske diskussioner havde først og fremmest haft fokus på de børn, hvis forældre havde brug for økonomisk hjælp i dagligdagen, eller på barnets retsstilling, i fald det var født uden for ægteskabet samt mere generelt på børneforsorgens områder. Et vigtigt emne var oprettelsen af acceptable daginstitutioner til pasning af de børn, der ikke kunne blive passet i hjemmet af moderen. Lidt firkantet kan man sige, at det først og fremmest var de problematiske børn eller børn med en problematisk hverdag, der fandt vejen til de familiepolitiske debatter og udredninger i tiden op til 1960. De småbørn der på dette tidspunkt optrådte i de

familiepolitiske diskussioner og publikationer var derfor også børn, der skulle *hjælpes*.

En måde at anskue den daværende familiepolitik på er at se den som en del af den tidlige danske velfærdsstats socialpolitiske agenda, hvor befolkningens antal og kvalitet stod centralt. Midlet til en fremtidig stærk stat var stærke børnefamilier, og et overordnet mål var at reducere samfundets samlede elendighed. Derfor gav det mening at koncentrere sig om de særlige børn og de udfordrede småbørnsfamilier frem for de børn og familier, der klarede sig godt. Hvis blot barnets hverdag fungerede acceptabelt, så var der ikke grund til familiepolitisk bevågenhed. Der var ganske enkelt ikke noget socialpolitisk argument herfor.

Da familiepolitikken i løbet af 1960'erne satte fokus på almindelige småbørns hverdag, var det blandt andet det nyoprettede Ministeriet for Familiens Anliggender, der, udover at få styr på statens udbetalinger af børnepenge, fik til formål at undersøge, hvilken hverdag der var hensigtsmæssig for småbørn (Jf. Ministeriet for Familiens Anliggender 1967). Ligeledes nedsatte Kommissionen, vedrørende kvindernes stilling i samfundet, et udvalg, som også bidrog med at søge svar på, hvad et godt liv for småbørn er (Udvalget vedrørende Familiens og Børnenes tilpasning). På dette tidspunkt var der meget lidt tvivl herom: Småbørn har bedst af at være sammen med moderen i hjemmet, i hvert fald når de er yngre end tre år, mens de lidt ældre småbørn har gavn af en plads i en halvdagsbørnehave.

Et bud på hvorfor dansk familiepolitik bevægede sig fra først og fremmest at beskæftige sig med bekymringsvækkende børn og deres hverdagslige vilkår til i højere grad at beskæftige sig med børn og børnefamilier mere generelt er, at den almindelige hverdag for mange danske børn på netop dette tidspunkt var under forandring. Andelen af gifte småbørnsmødre som husmødre toppede i 1960 (Christoffersen 1993), og i årene efter blev flere husmødre end tidligere tilknyttet arbejdsmarkedet af lyst og ikke af nød (Jf. Kommissionen vedrørende Kvindernes Stilling i Samfundet 1974). I en tid hvor småbørns hverdagslige rammer var under forandring, synes det således at give mening at undersøge, hvordan børns gode barndom fortsat kunne sikres. Og således måtte det undersøges, hvordan det almindelige barns hverdag kunne se ud i et familieliv, der var under forandring.

Undersøgelser af »småbarnets bedste«

En ting der blev undersøgt var, hvor småbørns hverdag burde foregå og sammen med hvem. I arbejdet hermed kom lægevidenskaben i første omgang til at spille en afgørende rolle:

I løbet af 60'erne kom familiepolitikken på den socialpolitiske dagsorden

Hvordan kan børns gode barndom sikres?

Lægevidenskaben kommer ind over socialpolitikken

Det lægevidenskabelige fakultet afgav responsum i januar 1967. Heri fremhæver overlæge, dr. med. Kai Tolstrup, rigshospitalets børnepsykiatriske afdeling, at der er et særligt behov for samvær mellem moder og barn i hjemmet i barnets første 2 leveår. Efter overlægens opfattelse bør man i denne periode fra samfundets side lette moderens situation, så hun ikke f. eks. af økonomiske grunde tvinges bort fra hjemmet til udeerhverv. (Ministeriet for Familiens anliggender 1967: 13)

Forældrerelationer
– især moderens
tilknytning til
barnet – er fortsat
vigtige, derfor
er anbefalingen
også halvdags-
børnehaver

Selvom småbørnsmødre også fandt vejen til arbejdsmarkedet af lyst, og ikke kun af nød, var der altså overvejende enighed om, at småbørn fortsat burde være i hjemmet sammen med moderen. Først i børnehvealderen kunne der være tale om, at en daginstitutionsplads var mest hensigtsmæssig for barnet, og her var det i første omgang helt afgørende, og med pædagogisk opbakning, at der var tale om halvdagsbørnehaver:

Børnepædagoger er enige om, at halvdagsbørnehave er at foretrække frem for heldagsbørnehave, dels fordi børnene herved får bedre mulighed for at være sammen med i hvert fald den ene af forældrene, dels fordi det er meget trættende for børnene at være i børnehave hele dagen. Hertil kommer, at børn, der går i børnehave af andre grunde end pasningsmæssige, har bedst af kun at blive passet ude den halve dag – dette kan for eksempel være enebørn, der trænger til regelmæssigt samvær med andre børn, eller børn, der kommer fra så dårlige boligforhold, at der ikke er mange muligheder for leg og beskæftigelse hverken i boligen eller udendørs. (Kommissionen vedrørende kvindernes stilling i samfundet nedsatte udvalg om familieforholdene 1970: 26)

Enkelte var uenige i de grundlæggende synspunkter, men det var ikke uoverensstemmelser, der rokkede ved den eksisterende forestilling om en god barndom.

I løbet af 70'erne
dukker begrebet
»jævnaldersavn«
op i den pæda-
gogiske debat

I 1970'erne fortsatte samme intentioner om at undersøge småbørns hverdagsliv. Dette blev blandt andet forestået af Børnekommissionen, der fra midten af 1970'erne fik til opgave at undersøge, hvordan det stod til i de danske børns hverdag (Børnekommissionen 1981). Anderledes end de tidligere undersøgende organer fandt Børnekommissionen frem til, at også de yngste småbørn har godt af at blive passet uden for hjemmet, hvis blot tidsfordelingen mellem ude og hjemme er hensigtsmæssig. Ikke uinteressant er det, at argumentet om småbarnets særlige tilknytning til moderen blev afløst af et argument om risiko for »jævnaldrendesavn«, i fald småbarnet ikke var i daginstitution (Jf. Børnekommissionen 1981: 84). Senere fik Udvalget om Børns Dagligdag betroet den svære opgave

at finde frem til »sandheden« om småbørns gode liv (Socialministeriet 1988).

Uanset hvad der blev vurderet at være godt og hensigtsmæssigt for småbørn, så er det en pointe, at det gav mening i dansk familiepolitik at undersøge og diskutere betingelserne for og konsekvenserne af helt almindelige småbørns hverdagsliv. Der var ræson i at sætte spørgsmålstegn ved, hvorvidt danske småbørns barndom var god og hensigtsmæssig eller i virkeligheden kunne og måske endda burde være anderledes. I det omfang barndommens rammer mentes at skulle være anderledes, søgte man at udarbejde familiepolitiske rammer, der kunne tilgodese dette.

Fokus ændres

De sidste godt og vel 15 års familiepolitiske debatter har på flere måder vist sig at gå i en anden retning end i årtierne forud. Fra anden del af 1990'erne ses således en udbredt holdning til, at familiepolitikken først og fremmest skal sikre, at småbørnsforældre selv kan bestemme, hvordan de vil strukturere hverdagen for familiens børn. Dette følges af deisen om, at forældre træffer valg, der er gode og hensigtsmæssige – også for børnene. I første omgang var det partier som Venstre og Det Konservative Folkeparti, der fremførte dette synspunkt:

Selvfølgelig er en institutionsløsning da acceptabel. Det vil jeg ikke blande mig i. Det er den enkelte familie, der afgør, om den vil vælge en institution, en dagpleje, sig selv eller en helt anden form for pasning. Det, jeg synes, er vigtigt, er, at vi gennem en frit-valg-ordning netop stopper formynderiet af familierne. (Venstres ordfører i Folketingstidende 1999-2000, Forhandlinger Bind III, side: 1847)

Det, der tidligere gav mening »at blande sig i«, anses nu for at være et privat anliggende. Dette er en holdning, der i årene fremefter har præget de familiepolitiske diskussioner og materialer. Familiepolitikken skal ikke afgøre, ej heller søge svar på, hvad der er godt for barnet og børnefamilien. Dette betyder, at årtiers debatter om børns forhold, mellem eksempelvis tid i familien og tid i daginstitutionen, stort set er forsvundet. Debatter, der tidligere affødte et udbredt familiepolitisk ønske om nedsat arbejdstid til alle småbørnsforældre, og som stort set samlede alle i enighed om, at småbørn ikke er tjent med to fuldtidsarbejdende forældre (Jf. Det Tværministerielle Børneudvalg 1990 og Regeringens Børneudvalg 1996). Den politiske holdning til at forældres frie valg er lig med småbarnets bedste negligerer dermed nogle tidligere centrale diskussioner om børns hverdagsliv, og samtidigt banes der vej for et øget fokus på de bekymringsvækkende børn. De er børn, som

Fra midten af 90'erne bliver der i stigende grad sat øget fokus på, hvordan småbørnsfamilier kan strukturere hverdagslivet

I dag er børn blevet et privat anliggende, og fokus rettes igen mod bekymringsvækkende børn

vokser op i familier, hvor forældrene ikke magter det refleksive forældreskab, som der ellers tales så varmt for.

Tilbagevending til tidligere fokus kan medføre manglende diskussioner af, hvad der forstås ved en almindelig god barndom

En konklusion kan være, at dansk familiepolitik har tilnærmet sig en form, der minder ganske meget om 1950'ernes socialpolitiske fokus på udsatte børn. De udsatte børn er nogle andre nu end tidligere, men de kan *identificeres*, og de skal *hjælpes*. Spørgsmålet herfra er dog, om lokaliseringen af en uhensigtsmæssig barndom ikke netop kræver en vedvarende undersøgelse af og debat om, hvad en hensigtsmæssig barndom er? Reducerer man familiepolitikken til først og fremmest at beskæftige sig med de bekymringsvækkende småbørn og konkluderer, at en god hverdag for småbørn blot er en problemfri hverdag, så mangler vi nogle grundlæggende diskussioner og afsøgninger, der kan komme alle børn til gode. Diskussioner og afsøgninger af, hvordan en almindelig god barndom kan tage sig ud, og hvilke betingelser og konsekvenser børns hverdagsliv er fulgt af. Dette må være byggestenen i en familiepolitik, der gør en forskel for alle.

Sine Penthin Grumløse er Ph.d.-studerende på Roskilde Universitet. Her arbejder hun under forskerskolen 'Hverdagslivets socialpsykologi'. Hendes ph.d.-afhandling har fokus på dansk familiepolitikens udvikling inden for de sidste godt og vel 50 år, og særligt er der fokus på, hvilke forståelser af småbarnets hverdagsliv, der kendetegner familiepolitisk materiale og familiepolitiske diskussioner.

Referencer

- Børnekommissionen (1981): *Børnekommissionens betænkning*. Betænkning nr. 918.
- Christoffersen, Mogens Nygaard (1993): *Familiens ændring – en statistisk belysning af familieforholdene*. Socialforskningsinstituttet.
- Det Tværministerielle Børneudvalg (1990): *Børnefamilien 1990- beretning fra det Tværministerielle Børneudvalg*. Folketinget (1960-2011): Folketingstidende. Dele heraf digitaliseret og tilgængelige på www.folketingstidende.dk
- Kommissionen vedrørende kvindernes stilling i samfundet (1970): *Betænkning vedrørende Familiens og børnenes tilpasning*. Betænkning nr. 575.
- Kommissionen vedrørende kvindernes stilling i samfundet (1974): *Betænkning vedrørende kvindernes stilling i samfundet*. Betænkning nr. 715.
- Ministeriet for Familiens anliggender (1967): *Betænkning vedrørende økonomisk støtte til mødre med spædbørn*. Betænkning nr. 464.
- Regeringens Børneudvalg (1996): *Far, mor, børn og arbejde København*, Regeringens Børneudvalg.
- Socialministeriet (1988): *Rapport fra udvalget om børns dagligdag*.
- Socialministeriet (2011): *Retningslinjer for udarbejdelse og anvendelse af forældrekompetenceundersøgelser*.

Kampen om fagligheden i daginstitutionerne

Daginstitutionsområdet har været udsat for en dobbelt bevægelse igennem det seneste årti. Der er kommet mere fokus på dokumentation med centralt fastlagte retningslinjer og planer for det pædagogiske arbejde. Samtidig er der kommet et yderligere pres på ressourcerne i daginstitutionerne, så der samlet set er færre timer i den direkte kontakt mellem pædagog og barn. Resultatet er, at det kan være svært at fastholde et helhedsorienteret blik på pædagogikken, når bestemte former for planlagte aktiviteter skal vægtes og dokumenteres.

Et forsknings- og udviklingsprojekt¹ har sat fokus på den upåagtede faglighed i hverdagen og konkluderet, at daginstitutionsarbejdet kan udvikles, hvis pædagogerne får mulighed for i højere grad kollektivt at arbejde med den pædagogiske faglighed i sin helhed.

Fra daginstitution til dagtilbud med skoleforberedelse og læreplaner i centrum

Daginstitutioner er blevet omdøbt til dagtilbud, en tilsyneladende uskyldig betegnelse. Man kan alligevel se det som et symptom på omdannelsen af samfundsmæssige institutioner til serviceudbud, en markedsføring af offentlige ydelser med kunde- og leverandørforhold. En konkret fremvisning af dette er sket ved en nedlæggelse af daginstitutionernes egne hjemmesider, der ofte var med små tegninger, billeder og historier. I stedet er der nu helt anonyme, kommunale hjemmesider med fokus på sammenlignelige data og beskrivelser af læreplaner osv. I den styringsmæssige logik er det vigtigt, at forbrugerne kan sammenligne »varerne«. Sammenlægninger af institutioner og etablering af område- og klyngeledelser har været med til at flytte indflydelsen op igennem systemet: fra pædagoger til lokal ledelse og videre til den centrale ledelse og administrative og politiske instanser.

Af Annegrethe Ahrenkiel, Camilla Schmidt, Birger Steen Nielsen, Finn Sommer, og Niels Warring

Daginstitutioner ensliggøres og styringen og indflydelsen flyttes op i systemet

---

¹ Ahrenkiel, Annegrethe m.fl.: Daginstitutionen til hverdag – den upåagtede faglighed, Frydenlund 2012

Den professiona-
liserede viden om
læring vinder på
bekostning af det
helhedsmæssige
pædagogiske blik

På den indholdsmæssige side er der sket en prioritering af skoleforberedende og planlagte aktiviteter med et tiltænkt formaliseret kompetence- og læringsmæssigt udbytte i centrum. Udviklingen rummer en tendentiell adskillelse af aktiviteter mellem, hvad der bliver opfattet som »det egentlig pædagogiske« og øvrige aktiviteter (omsorg, fri leg på legepladsen, spising, putning osv.). Opdelingen udelader et helhedsmæssigt blik på pædagogikken, hvor de forskellige aktiviteter hver især udgør nødvendige dele af sammenhængen i hverdagen.

Adskillelsen mellem forskellige aktiviteter rummer også en adskillelse og hierarkisering af forskellige former for viden. Den professionliserede viden om læring og udvikling stilles over for en hverdagsbaseret viden, der er udviklet i samspillet mellem børn og pædagoger og pædagogerne imellem.

Konsekvenser for hverdagen i daginstitutionerne

I forsknings- og udviklingsprojektet kunne vi tydeligt se konsekvenserne af ovenstående udvikling. Vi observerede hverdagen i to daginstitutioner, hvor vi foretog interview med alle ansatte og gennemførte et værkstedsarbejde, hvor pædagogerne (som vi bruger som fælles betegnelse for det pædagogiske personale) kollektivt gennemarbejdede situationer fra hverdagen og udviklede ideer for det pædagogiske arbejde i deres institutioner.

Pædagogerne
vil have mere
faglig udveksling i
hverdagen

Det er ganske åbenlyst, at der er et voldsomt pres på ressourcerne, og at det kan være svært at få hverdagen til at hænge sammen. Selvom det bliver prioriteret at få faglige udvekslinger på stue- og personalemøder, er tiden til disse under fortsat pres og fylder mindre i den samlede arbejdsorganisering. Spørger man pædagogerne, er det væsentligste ønske fra deres side til konkrete forandringer i hverdagen at få mere tid til faglig udveksling.

De styrings-
mæssige logikker
ensretter de fag-
lige diskussioner
om pædagogikken
og børnene

Vi har observeret, at foruden tidspresset til møderne, kommer de styringsmæssige krav om dokumentation m.m. nemt til at sætte en dagsordenen på møderne, og de begrænser yderligere muligheden for pædagogernes mere frie udveksling om situationer fra hverdagen. Der er også en tendens til, at de styringsmæssige logikker sætter sig igen i pædagogernes diskussioner om pædagogikken og børnene. Hvis der for eksempel skal gennemføres bestemte vurderinger og dokumentationer, vil diskussionerne nemt blive rettet ind til konklusioner mod disse, og det kan både afskære synspunkter og ensrette vurderinger, hvor nuancer og forskellige blikke på børnenes udvikling ikke kan komme til udtryk.

I værkstedsarbejdet i projektet blev forskellen tydelig mellem en friere mulighed for at gennemarbejde situationer fra hverdagen og møderne i daginstitutionerne. Pædagogerne arbejdede blandt andet med

eksempler på vellykkede og vanskelige situationer i hverdagen, og det lykkedes at få skabt nogle meget omfangsrige og nuancerede analyser og forståelser af udvalgte situationer. For eksempel tog en af pædagogerne en situation op, hvor børnehaven havde været på vej hjem fra rytmik, og en dreng ikke ville se sig for, inden han gik over vejen, og pædagogen havde insistet på at få ham til det. En anden pædagog tog en situation op med en dreng, der tilsyneladende havde en modvilje mod at vaske hænder, og pædagogen fortalte om sin magtesløshed i forhold til dette. I begge tilfælde udviklede der sig dybtgående diskussioner, hvor pædagogerne fik udvekslet synspunkter og erfaringer, og de var efterfølgende både meget positive og overraskede over, hvor meget væsentligt pædagogisk fagligt indhold, diskussionerne rummede. Det viste, at en diskussion, der ikke er rettet mod dokumentation, vurderinger og evalueringer, giver mulighed for at komme tættere på erfaringer i hverdagen og dermed tydeliggøre og kvalificere den pædagogiske faglighed og bidrage til at udvikle et helhedsorienteret blik på pædagogikken.

Den upåagtede faglighed

Lige som pædagogerne selv fremtrak tilsyneladende banale hverdags-situationer og sammen fik udviklet en forståelse for den pædagogiske faglighed, situationerne rummer, har vi i vores observationer lagt vægt på at få beskrevet og analyseret, hvordan en væsentlig del af den pædagogiske faglighed er upåagtet. Den er upåagtet på den måde, at den er til stede som en central og nødvendig del af at etablere sammenhæng og rytme i hverdagen. Det upåagtede er til stede i, hvad der ofte »bare« betragtes som praktiske og rutinemæssige opgaver: ved aflevering og hentning, ved spisning, putning, vaske hænder, garderobe osv. I overgange, mellem hjem og institution og overgange mellem forskellige aktiviteter, i løbet af dagen er der faglighed, der er upågtet. Og den upåagtede faglighed er også til stede som en betydende del af og forudsætning for de planlagte aktiviteter. Pædagogernes evner til på en og samme tid at have blik for det enkelte barn og på børnegruppen som helhed samtidig med, at der er en tæt forståelse for de andre pædagogers handlinger, motiver og bevægelser, rummer vigtige, upåagtede aspekter af pædagogisk faglighed.

Et eksempel fra en af observationerne var omkring en frokost med en fast rutine for, at børnene på skift skal uddele madpakker til resten af børnene. En dag er det en pige, der helt tydeligt har svært ved det, og som ikke kan komme i gang med det. Den ene pædagog hjælper pigen igennem de første par uddelinger ved at gå med rundt og sige navnet på det barn, der skal have madpakken. Gradvist bliver pigen mere tryk ved situationen, og hun er tydelig stolt og glad, da hun selv

Tid og rum til friere udveksling af erfaringer fra hverdagen kan kvalificere den pædagogiske faglighed og udvikle et helhedsorienteret blik på pædagogikken

At have blik for det enkelte barn og på børnegruppen som helhed rummer vigtige, upåagtede aspekter af pædagogisk faglighed

får uddelt resten af madpakkerne. I situationen er pædagogen i stand til at imødekomme pigens behov samtidig med, at situationen fastholdes som en betydningsfuld rutine, som børnene er optaget af, og som har et pædagogisk formål.

De styrings-
mæssige tiltag
vægter formelle
aktiviteter i den
pædagogiske
praksis

De upåagtede aspekter af fagligheden er ikke usynlige i den forstand, at de ikke anerkendes som betydende for hverdagen, men de opfattes ikke som lige så betydningsfulde professionelle kvaliteter i den pædagogiske faglighed. Vægtningen af de nyere tiltag såsom sprogvurderinger, arbejdet med pædagogiske læreplaner, dokumentation og evalueringer er med til at rykke fokus, så det mere entydigt bliver den del af arbejdet og fagligheden, der bliver anset som væsentlig. For pædagogerne kan denne vægtning betyde, at opmærksomheden mod gennemførelse af de formelle aktiviteter sætter sig igennem over for nogle af de mere upåagtede aspekter af fagligheden.

I en observation af en øvelse fra det pædagogiske koncept »trin for trin« startede pædagogerne med at vise et billede af en pige, der var ked af det. Alle sidder i en cirkel, og flere børn siger: »Hun er ked af det«, hvorefter den ene pædagog spørger: »Hvornår er I kede af det?« En dreng siger: »Når min far råber mig ind i ansigtet«, og han vender sig rundt og tager en bil og sidder og ser ret betuttet ud. Pædagogen siger: »du skal lægge bilen væk« (der er klare regler i øvelsen for, at man ikke må have legetøj med). Drengen nægter, holder fast om bilen, og pædagogen gentager, at han skal lægge bilen væk, hvorefter drengen rejser sig til sidst og løber væk.

Fokus på det
læringsmæssige
udbytte kan i
konkrete situatio-
ner dominere den
pædagogiske
helhedstænkning

I en efterfølgende samtale siger pædagogen, at hendes reaktion nok ikke havde været så hensigtsmæssigt, og at hun havde koncentreret sig om at fastholde reglerne. Det var som om, at konceptet, øvelsen og dokumentationen af det læringsmæssige udbytte kom til at dominere hendes i øvrigt meget veludviklede evne til pædagogisk helhedstænkning.

Pædagogerne er ofte ambivalente i forhold til de nye krav og styringsmekanismer. På den ene side kan det opleves som meningsfuldt at arbejde målrettet med planlagte pædagogiske forløb, dokumentere det læringsmæssige udbytte osv. På den anden side udspringer det af udefra givne krav og ikke af pædagogernes egne beslutninger om, hvad der er vigtigt at arbejde med. Og som en af pædagogerne formulerede det: »Jeg synes, det er krænkende, at det er som om, det nu kun betyder noget de timer om ugen, jeg arbejder synligt med læreplansmålene. Så kommer jeg jo også til at tænke på: Hvad så før vi fik læreplaner, lavede jeg ikke noget af betydning dér?«

Hvilken vej for daginstitutionerne?

Den dominerende politik på daginstitutionsområdet er blevet næret af markeringer om behovet for et opgør med hippiepædagogikken,

om den nødvendige styrkelse af samfundets kompetenceniveau med målrettet satsning allerede fra vuggestuen, og om evidens – hvad der virker – som styringsinstrument. Der argumenteres ikke med udgangspunkt i forestillinger om, hvad der er et godt børneliv, og en række af de forhold som den upågtede faglighed retter sig imod anses ikke for betydningsfulde. De upågtede aspekter af fagligheden i hverdagen skaber rammer for, at børnene trives, drages omsorg for, får leget og herigennem får lært en masse.

Nogle gange præsenteres synspunktet, at der er brug for både den styrede læringstænkning og for omsorgen. Problemet er imidlertid, at man på den måde kommer til at opdele den pædagogiske faglighed i adskilte elementer. En helhedstænkning om den pædagogiske faglighed kan ikke acceptere en opdeling – der er omsorg i pædagogikken, og der er pædagogik i omsorgen.

Den nødvendige, upågtede faglighed er under pres, ikke alene fra politisk, administrativ og »eksperters« side. Også de pædagogiske fagforeningers egne strategier for professionalisering af det pædagogiske arbejde kan komme til at spejle de nyliberale styringslogikker. Dette, da det kan være lettere at argumentere for fagets og professionens betydning ved at fremhæve pædagogisk viden og kompetencer, der er rettet mod udøvelse af planlagte aktiviteter med henblik på at kunne dokumentere udvikling af børns læring og kompetencer. Modsat er de upågtede aspekter af fagligheden oftere knyttet til en forestilling om, at pædagoger »bare passer børn«. Arbejdet for at udvikle og anerkende daginstitutionsarbejdet bør sætte »menige« pædagogers orienteringer og refleksioner i centrum. På den måde kan der skabes sammenhæng imellem en udvikling af den pædagogiske faglighed, af demokratiet i daginstitutionerne og en fortsættelse af gode, men truede, traditioner for skabelse af rammer for et godt børneliv.

Annegrethe Ahrenkiel (Lektor), Camilla Schmidt (Lektor), Birger Steen Nielsen (Professor), Finn Sommer (Lektor), og Niels Warring (Lektor), Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning ved Roskilde Universitet.

De upågtede aspekter af fagligheden i hverdagen skaber rammer for, at børn trives, drages omsorg for, får leget og herigennem får lært en masse

Måletyranni i gymnasiet

Siden gymnasireformen trådte i kraft i 2005, har man på gymnasierne oplevet en stigende grad af måletyranni. Alt skal måles, vurderes og sammenlignes. Men med hvilket formål? God uddannelse har fokus på kvalitet frem for kvantitet. Men hvordan kan vi skabe mere kvalitet i gymnasiet, når politikerne belønner kvantitet?

Hvad er god uddannelse?

Af Malene Nyborg

Nødvendigt at stoppe måletyranniet, hvis kvaliteten skal hæves

Politikerne på Christiansborg er enige om, at vi skal have god uddannelse i Danmark. Vi skal faktisk have uddannelse i verdensklasse. Gymnasiets rolle i uddannelsessystemet er at forberede eleverne til videre uddannelse og til det liv, der venter bagefter. Debatten om kvaliteten i undervisningen i gymnasiet bærer præg af politikernes målsætninger for området. Der stilles store krav til os som ungdom. Vi skal hurtigere og hurtigere igennem vores uddannelse men stadig leve op til de samme krav som før. Det faglige niveau skal hæves. Mange flere elever end tidligere oplever at være stressede. Hvorfor? I kampen for at 95 % af en ungdomsårgang skal gennemføre en ungdomsuddannelse i 2015, har vi glemt, hvad god uddannelse egentlig er. For at opnå målet om de 95 % og for at skabe det bedste uddannelsessystem er vi nødt til at stoppe måletyranniet og i stedet bruge kræfterne på at skabe mere kvalitet i den undervisning, der foregår ude i klasselokalerne.

Tal fylder mere og mere

2005-reformen er en overordnet ramme, der danner grundlag for gymnasiets struktur, indhold og mål. Men reformen er samtidig udtryk for en række strømninger på området.

Skolerne profilerer i langt højere grad end tidligere sig selv

Den interne konkurrence der er opstået blandt gymnasierne efter selvejerreformen i 2007 er tydelig. I princippet fungerer gymnasierne i dag som private virksomheder og lever under visse markedsvilkår. Gymnasierne profilerer sig selv i langt højere grad end tidligere. På nettet kan man finde offentliggørelser af karakterer mv. Der er opstillet en række succeskriterier fra nationalt hold. Man ser på gennemførelsesprocent, karakterkvotient og overgangsfrekvens til de videregående uddannelser. Alle disse kriterier er kvantitative. De er hårde tal og fakta.

Tal og målinger gør det ikke alene

Men vi kan ikke måle uddannelsens kvalitet eller elevernes kompetencer udelukkende på baggrund af tal og målinger. For at skabe den

bedste uddannelse og uddanne de dygtigste elever, må vi se på andre parametre for, hvad god uddannelse er.

Evaluering og karakterer

Hver gang man som gymnasieelev afleverer en opgave, får man den tilbage med en karakter på sidste side. Et tal, der fortæller, hvordan ens præstation har været, og om den lever op til de krav, der stilles i det enkelte fag. Måske er der en lille kommentar fra læreren om, hvad man gjorde godt, eller hvad der kan forbedres. Men sjældent er der tid til en egentlig evaluering af det arbejde, som man har lavet. Evaluering er i dag ofte begrænset til et tal på et stykke papir.

Den fremadrettede evaluering og den konstruktive feedback er i bred udstrækning blevet erstattet af karakterer. Dybden i evalueringsmetoden er forsvundet. Og hvad er formålet med målinger, sammenligninger og evalueringer? Er karakterer og evalueringer til for at dygtiggøre eleverne og hjælpe dem med at udvikle sig fagligt? Eller er karakterer et instrument, der blot har til formål at gøre det lettere at måle elevernes præstationer og sammenligne dem med hinanden?

Hvert år, når et kuld studenter springer ud, lægges der en karakteroversigt over elevernes gennemsnit på de forskellige gymnasier ud. Ud fra de tal vurderer man, hvilke gymnasier der har et højt fagligt niveau, dygtige lærere og elever. Her tages ikke hensyn til, hvilke elevgrupper skolerne har, hvordan deres økonomiske situation ser ud, eller hvor i landet det er placeret.

Vi skal tilbage til den kvalitative bedømmelse af elever. Der skal være tid og ressourcer til, at den enkelte elev kan få en god evaluering på sit arbejde. Evaluering er en kvalitet, man ikke nødvendigvis kan sætte et tal på og se et målbart resultat af. Men det er evalueringer, og det at eleverne kan lære af deres fejl, der giver de dygtigste elever på den lange bane.

Tværfaglighed

Et sted hvor gymnasireformen har betydet store ændringer er i forhold til tværfaglighed. I 2005 indførte man et nyt fag i gymnasiet, Almen Studieforbereelse (forkortet AT). Faget blev til med det formål at forberede eleverne til videre uddannelse. Mange af de metoder og teorier, man arbejder med i AT, var tidligere universitetsstof. Nu har elever i 2.g videnskabsteori og læring om de forskellige fags metoder. Der arbejdes på tværs af fagene, og man skal kunne relatere fagene til hinanden. Målet er, at elever skal kunne anvende fagene på konkrete problemstillinger. Det faglige samspil stiller også store krav til lærerne. Der skal planlægges forløb på tværs af faggrupper, emnerne skal give mening i flere fag, og der skal bruges forskellige metoder. Den tid er slut, hvor

Der er sjældent en egentlig faglig evaluering af ens arbejde

Dybden i evalueringsmetoderne er ofte forsvundet

Målinger tager ikke hensyn til elevernes socialøkonomiske baggrund

Der mangler egentlige kvalitative bedømmelse af eleverne

Tværfaglighed og videnskabsteori er kommet i højsædet

dansk foregik i dansktimerne og matematik i matematiktimerne. Nye læringsmål og ændrede lærerplaner lægger et pres på lærerne.

Studieforberedelse – men til hvad?

Akademiseringen af fagene hæfter dem af, der ikke sigter mod en universitetsuddannelse

Manglende sammenhæng mellem teori og praksis

Kun omkring 1/3 af studenterne fra STX vælger at tage en lang videregående uddannelse. 2/3 tager en kort eller mellemlang videregående uddannelse. Men AT lægger i høj grad op til, at man starter på universitetet. Det meget abstrakte og akademiske sprogbrug i faget hæfter mange af eleverne af. Pludselig skal man kunne redegøre for den hypotetisk deduktive metode, analysere tekster ved hjælp af hermeneutiske spiraler, og diskutere hvorfor man har valgt den metode, som man har brugt. AT er et teoretisk fag, der binder fagene sammen metodemæssigt men ikke i praksis. Forløbene har et stort fokus på teori, på at skrive en synopsis og på metodelære. Men der mangler en kobling til virkeligheden, så eleverne kan bruge alle metoderne i praksis. Dermed ikke sagt at tværfaglighed er negativ. Tværfaglighed er vigtigt! Det at kunne arbejde med forskellige metoder og se problemstillinger fra flere vinkler ruste eleverne til den virkelighed, som de senere møder både på videregående uddannelser og på arbejdsmarkedet.

Videnskabsteori og hermeneutiske spiraler

Fremmedgørelse gennem sproget

Når man går til eksamen i AT, er det med fokus på den teoretiske del af forløbet. Sammenhængen mellem teori og praksis er forsvundet, og der er oftest slet ingen praktiskorienteret del af forløbet. Elevens arbejde vurderes på baggrund af i hvor høj grad, eleven formår at forklare de teorier, som eleven har arbejdet med. Det er således vigtigere at kunne sige »komparativ analyse« end reelt at kunne sammenligne to tekster. Hellere sige at man har brugt hypotetisk deduktiv metode, end at sige at man ikke selv har foretaget en undersøgelse men har kigget på resultatet af andres.

Der bliver ikke set på den opgave, eleven har lavet, men på de metoder og teorier, der ligger bag

Det giver bonus på kontoen at kunne de videnskabsteoretiske begreber snarere end at kunne bruge selvsamme metoder i praksis. Eleverne vurderes ud fra deres evner til at beskrive videnskabsteoretiske metoder, ikke for det reelle projekt de har udarbejdet. Bedømmelsen er igen meget kvantitativ frem for indholdsmæssig. Der bliver ikke set på den opgave, som eleven har lavet, men på de metoder og teorier der ligger bag.

Hvordan kommer vi videre?

Vi skal skabe en styrket læringskultur med færre teoretiske synopsis

Men hvordan kommer vi videre herfra? Hvordan kan vi gøre op med måletyranni og konkurrencementalitet og i stedet sætte kvalitet og læring i centrum? Christine Antorini fremlagde i efteråret 2011 sit bud på, hvordan vi kan skabe det bedste uddannelsessystem. Planen bliver kaldt

Ny Nordisk skole. Grundtanken med Ny Nordisk Skole er, at vi skal minde os selv om, hvad vi er bedst til i Norden. Antorini lægger vægt på, at vi skal skabe en styrket læringskultur, hvor lærernes ressourcer udnyttes bedre. En læringskultur, hvor undervisningen er innovativ og virkelighedsnær, og som skaber rum for mere faglig fordybelse. I forhold til AT har forfatteren Lars Olsen bl.a. foreslået, at der skal være færre teoretiske synopsis og empiri i gymnasieopgaverne, og at AT skal være en ramme om konkrete flerfaglige projekter.

Der er lang vej igen, men fundamentet for at skabe den bedste uddannelse er der. Men det kræver en indsats fra os alle. Både lærere, elever, skoleledere, forældre og politikere. Vi kan godt gøre op med måletyranni – men kun hvis vi gør det i fællesskab.

Malene Nyborg er formand for Danske Gymnasieelevers Sammenslutning (DGS) og student i 2012.

Vi skal sammen
gøre op med
måletyranniet

Filosofiens evindelige plage

– spørgsmålet om menneskets væren i relation til pædagogisk praksis

I denne artikel diskuteres konsekvensen af det instrumentalistiske og vækstorienterede syn på menneskelivet, som moderne pædagogik og politik er præget af. Hvad indebærer det moderne fællesskab? Hvem definerer det? Og hvordan stiller det mennesket? Med udgangspunkt i sådanne overvejelser kritiseres den manglende pædagogiske og politiske refleksion over, hvad vi vil med hinanden og os selv.

Af Brian Degn
Mårtensson

Det individuelle er
kommet i fokus

Vi lever i en tid, hvor individet konstant er i fokus. Du skal være på, være med, være dig selv og være en del af noget – hele tiden. Du skal udvise individualitet og særegenhed allerede fra barndommen, hvilket Disney Channels serier om succesfulde, individualistiske tweenies giver en udførlig introduktion til. Som voksen har livsstilsprogrammer og reality-shows den samme funktion. Oven i dette krav må man affinde sig med, at gamle holdepunkter som kirken, kulturarven og folkeskolen eroderes og måske helt forsvinder som samfundskonstituerende elementer. Man kunne – som mange moderne tænkere – forledes til at tro, at dette sætter mennesket i nogle komplekse valgsituationer, men heldigvis er der hjælp at hente. Det handler blot om at kunne aflæse simple koder i det medierede sociale liv. For vi vil, som sociale og selvreflekterende dyr, stadig gerne tilhøre nogle fællesskaber (Taylor 2008), og hele pakken er heldigvis defineret på forhånd. Den eneste forskel fra et konservativt-reaktionært styre er, at moderne pædagogiske fællesskaber i mindre grad har et bevidst samfundskonstituerende og dannende indhold og i stedet er forankret i forbruget, markedet og selvrefleksiviteten. Derudover kan vi konstatere, at fællesskabets udtryk skifter nuance relativt ofte (Qvortup 1998).

For pædagogikken er dette centralt. En pædagogisk praksis er både samfundsskabt og samfundsskabende. Pædagogik er ikke en isoleret identificerbar størrelse. Den defineres og forstås i relation til de fællesskaber, mennesket indgår i – noget vi begrebsligger med betegnelsen »samfundet«. Men hvad forstår vi som gode fællesskaber? Hvad skal

børnene lære at indgå i? Hvordan skal det moderne liv leves? Hvad gør det gode menneske i praksis?

Det gode menneske – pædagogikkens ideal?

I det følgende vil jeg forsøge at give et aktuelt billede af fællesskabets præmisser, som de sociale koder kan aflæses netop nu. Hermed vil jeg vise, hvorledes nogle pejlemærker for samfundsdeltagelse kan skildres i en verden, hvor pædagogik kun er metode, og målet med den pædagogiske aktivitet ikke forankres i nogle fælles og dybe overvejelser om vor verden. Nedenstående iagttagelser følger to herskende maksimer: 1) Du skal, som unikt individ, kunne indgå på en passende måde i fællesskaber, og 2) vi skal kunne klare os i den internationale konkurrence. Herved har jeg loyalt forsøgt at sammenfatte de seneste årtiers danske børne- og ungepolitik koblet med kulturelle og sociale strømninger. Hvad skal et godt menneske gøre for at kunne indgå i det konkurrencedygtige fællesskab på en individuel måde?

Det gode menneske er karriereorienteret og passioneret omkring sit arbejde. Der arbejdes på alle tider af døgnet, og succesen skal fremvises på en tydelig måde. Det gode menneske skaber vækst i finansiell betydning, og erhvervelsen af mange private goder er også samtidig en moralsk handling. Privatforbrug er godt for fællesskabets økonomi, og det gode menneske er et forbrugende menneske.

Det gode menneske lever sundt. Det er vigtigt at løbe og dyrke motion. Det gode menneske ryger ikke og holder sig fra de umættede fedtsyrer uden at overdrive. Vigtigst er det at vise sine gode vaner frem, og den sunde livsførelse er ikke bare god for kroppen, den er også forudsætning for social anerkendelse.

Det gode menneske kommunikerer konstant. Ipad, smartphone osv. er nødvendige redskaber i livet. Dit virkelige jeg er dit kommunikerede jeg, og hvad du ellers måtte tænke om dig selv er jo blot forestillinger i dit eget hoved.

Det gode menneske er passende klædt og udstyret. Både tøj, medieplatforme og andet udstyr skal være up to date. Du kan ikke indgå i socialt samvær uden det rette udstyr.

Det gode menneske er særegent på en pseudo-social måde. Selvom du overordnet bør følge ovennævnte retningslinjer, skal du fremstå individuel. Du skal bibringe omgivelserne en illusion af dyb originalitet. Hvis du f.eks. ikke er på Facebook, bør du på Twitter oplyse os om, hvorfor du bevidst – på grund af din særlige, individuelle tilgang – fravælger dette og går imod strømmen (hvilket du så alligevel ikke gør). Hvis du står af karriereræset og bliver hjemmegående husmor (Caring mother), er det vigtigt, at du kan dokumentere dig som følgende en ny og upcoming trend.

Man skal kunne indgå i fællesskaber, og man skal kunne klare sig i konkurrencen

Det gode menneske har mange facetter og pligt til at leve lykkeligt

Det gode menneske er altid this year, aldrig last year. En god bog, et godt musikstykke eller et spændende emne skal nydes inden forældelsen. Det gode menneske er altid på vej videre, aldrig dvælende ved detaljen. Dette er udtryk for effektivitet, originalitet og åbenhed.

Det gode menneske er ansvarligt for sin egen lykke. Indtræffer en ulykke eller gennemgås en svær tid gider vi andre ikke belastes af det. Det gode menneske bør løse problemet hurtigst muligt med en psykolog, jobskifte eller en god omgang lifecoaching, og så er vi alle sammen videre. Det gode menneske har pligt til at leve godt og lykkeligt – hele tiden.

Her har vi så et bud på et pædagogisk ideal med udgangspunkt i tidens buzzword om vækst, individualitet og effektivitet, som vi kan bruge som pejling i forhold til vores samfundsdeltagelse, hvis vi ikke ønsker selv at formulere et alternativ. Vores aktuelle politiske debat, pædagogiske praksis og særligt vores offentlige samliv understøtter på ureflekteret vis i forvejen dette ideal.

Vækst, individualitet og effektivitet

Krigen mod omtanken

Vi gider ikke ...

I takt med at samfundets fællesinstitutioner eroderes, er markedets definatoriske magt blevet styrket. I dag er det kun filosoffer og idioter, der tør tale om pædagogik og fællesskaber uden at holde sig indenfor de rammer, der udstikkes af skiftende trends og vækst dagsordenen. Vi gider som samfund jo ikke reelt forholde os til, om de epidemiske sygdomstegn (stress, fedme, depression), som plager samtiden, måske ikke blot skal symptombehandles i al evighed. Vi gider heller ikke forholde os kritisk til Vestens overforbrug og ødelæggelse af livsbetingelserne for hele klodens befolkning. Vi gider ærligt talt heller ikke tænke dybere over, hvad vi vil med hinanden. Heri ligger filosofiens evindelige plage. Nu hvor det hele kører så godt, hvorfor så stille spørgsmål ved alt? Med omskrivning af et berømt Kant citat kan man svare, at omtanke er menneskets vej ud af dets selvforskyldte umyndighed (orig. Kant 1993). Når vi ukritisk lader os lede af en bestemt ideologi, institutionaliserede markeds kræfter eller et bestemt paradigme, fratager vi os selv myndigheden i at vælge.

Det er nødvendigt at tage stilling til samfundets udvikling

Med min slet skjulte kritik af vækst dagsordenen og tidens buzzwords argumenterer jeg dog ikke for reaktion og trends a la simple living. Derimod argumenterer jeg for, at vi bliver nødt til at forholde os til, hvad vi vil med os selv og vores samvær. Et samfund følger ikke en nødvendig fastlagt kurs (som dogmatiske marxister tror) men er derimod et resultat af vores handlinger i den ramme, som naturbetingelserne opstiller. Det forbrugsorienterede og ukontrollerede marked fører heller ikke nødvendigvis noget godt med sig (som dogmatiske liberalister – trods finanskriserne – stadig tror), men er også et resultat af nogle politiske valg. Vi er derfor tvunget til at diskutere og mene noget selv, hvis vi vil være (frie) mennesker (Kant 1993). Derfor bør vi ikke ukritisk følge en instrumentel kurs, men i stedet vælge hvor vi som samfund vil hen,

og diskutere hvordan vi sikrer fremtidige generationer mulighed for at træffe andre valg. Pædagogikken må således holde sig dette for øje.

Heroverfor kan man indvende, at vi ikke bare kan melde os ud af verdenssamfundet og køre solo i Danmark. Jeg vil dog argumentere for, at vi faktisk kan vælge, og at det vi gør nu er resultat af nogle valg, der ganske vist ikke bunder i reel refleksion. Intet scenarie er en nødvendighed men altid et valg. Livet kan ikke leves evident men er et lettere kaotisk møde mellem en masse forskellige valg og fravalg, der tages med henblik på en uforudsigelig fremtid. Derfor bør vi kunne begrunde vores samfundsstruktur og pædagogiske praksis i egen ret og ikke henvise til vækstdagsordener og den internationale økonomiske situation som ubrydelige rammer for debat.

Dehumaniseringen af mennesket

Selvom det er slemt nok, at vi ikke kan henvise til en nødvendig fastlagt udvikling for mennesket, bliver det værre endnu. Mennesket fødes nemlig uden et defineret formål og må vælge, hvorledes det vil håndtere sin eksistens. Når vi fratager os selv retten til at diskutere og definere vores eksistens, er vi faretruende tæt på at dehumanisere os selv (Oettingen 2002). Når vi tænker os selv, og pædagogikken, ind i en fastlagt og evident ramme, ophører vi med at være selvreflekterende dyr, vi bliver bare dyr som alle andre. Det er ikke nødvendigvis dårligt, men som de seneste årtiers klimaforskning viser, er vi ved at udrydde samtlige arter på kloden. Hvis vi skal udholde denne viden, er vi selvfølgelig nødt til at holde op med at reflektere og bare køre derudaf. Pædagogikken må i denne optik nødvendigvis begrænses til forestillinger om den perfekte og mest produktive metode, og vi lever derfor i en åndelig reaktionær tid. Vi følger kropslige og egoistiske mål og fokuserer som samfund udelukkende på umiddelbar behovsopfyldelse. Vi vil have god mad, varme boliger, leve længe og undgå ubehag.

Ser vi ud over vores eget lille samfund, har vi som menneskehed globalt valgt at organisere os på den måde, at et lille mindretal lever i materiel rigdom. Denne rigdom blev historisk etableret sammenfaldende med en våbenteknologisk overlegenhed og en vilje til at anvende denne med henblik på økonomisk dominans. En stor del af menneskeheden lever i relativ fattigdom, mens en syvendedel sulter dagligt (ca. en milliard, ifølge FN). Hvem kan udholde tanken om, at denne situation er resultatet af menneskelige valg? Derfor er der god mening i at lukke øjnene og holde festen i gang. Men er det en god fest? Det er spørgsmålet.

Modernitet, evidens og faglighed

For en del borgere er det tvivlsomt, hvor festligt det hele er. Stigende produktivetskrav og de udfordringer der ligger i at være »et godt menneske«, henviser flere og flere til samfundets bagerste række. Livs-

Livet består af en lang række valg og fravalg

Tid til at stoppe op for at reflektere over verden og udviklingen

Stor global ulighed

Livsstilsygdomme præger moderniteten

stilssygdomme, sammenbrud og psyko-sociale problemstillinger har vist sig at være modernitetens svøbe. I 2010 blev 21.821 danske børn og unge ifølge Sundhedsstyrelsen indlagt eller ambulantly behandlet på børne- og ungdomspsykiatriske afdelinger. En del kan muligvis forklares med, at vi i dag er mere aktive i forhold til at måle og registrere, men vi kan ikke komme uden om, at vores samfundsstruktur er en stor faktor i spørgsmålet om børn og unges mistrivsel.

Socialpolitikken, sundhedsvæsenet og specialpædagogikken har længe arbejdet med at symptombekæmpe dette fænomen men reelt uden den store effekt. Som de faglige diskussioner føres aktuelt tyder alt på, at de kan fortsætte med dette længe endnu. Den konstante fokusering på metode, evidens og instrumentalisme forværrer blot problemerne, der jo ikke bunder i manglende faglighed hos de professionelle men i manglende refleksion i samfundet som helhed. Skal festen blive en anden, må vi tænke over, hvorfor vi holder den, og hvad vi vil med den.

Afrunding

Refleksion frem
for nye måle- og
kontrollsystemer

I Danmark er der ikke det store behov for nye målinger af hvilken metode, der mest effektivt øger barnets produktivitet som voksen. Vi kommer heller ikke nogen steder ved at indføre mere kontrol af den sociale sektor. En megen stor del af de samlede ressourcer bruges i forvejen på registrering og kontrol af symptombekæmpende indsatser, der ikke er tid til at udføre tilstrækkeligt. Uanset hvordan vi undersøger og kontrollerer vores selvskabte problemer, vil de bestå upåvirkede, hvis vi ikke ændrer på årsagerne til dem. Derimod er der behov for pædagogisk refleksion. Overvejelser over, hvad vi vil med os selv og hinanden. Overvejelser over hvorledes vi i fællesskab skaber en fremtid, hvor mennesket kan eksistere og udfolde sig i egen ret. Overvejelser om pædagogik som omhandlende mennesker i stedet for produktivitet. Overvejelser om hvad livet er og skal være.

Brian Degn Mårtensson er konsulent, redaktør og foredragsholder.

Referencer

- Bourdieu, Pierre & Wacquant, Loïc J.D. (1996) *Refleksiv sociologi*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Kant, Immanuel (1993): *Besvarelse af spørgsmålet: Hvad er oplysning?* i Kant: *Oplysning, historie og fremskridt*, København: Slagmark.
- Oettingen, Alexander Von (2002): *Det pædagogiske paradoks og skolens udfordring i Skolen I morgen: Tidsskrift for skoleledere*, årg 5, nr. 8 (2002).
- Qvortup, Lars: *Det hyperkomplekse samfund*, Gyldendal 1998.
- Taylor, C. (2008): *Modernitetens ubehag – autenticitetens etik*, Århus: Forlaget Philosophia.
- United Nations world food programme: <http://www.wfp.org/hunger/stats>
- <http://politiken.dk/indland/ECE1596656/22000-boern-og-unge-har-en-psykiatrisk-diagnose/>

Sekretariatsfrivillige til Socialpolitisk Forening

Er du studerende, har du et par ledige timer om ugen og lyst til at skabe debat og oplysning om socialpolitik? Så er det måske dig, vi søger!

Socialpolitisk Forenings sekretariat søger et antal frivillige, som i første omgang skal arbejde på konkrete projekter. Efterfølgende håber vi, at du/I har lyst til at fortsætte som frivillige med opgaver for og i sekretariatet. Dette med organisatoriske opgaver, udvikling, projekter, kommunikations- og webopgaver.

Projekterne

Til efteråret skal Foreningen afholde tre arrangementer om hhv. ungdomsarbejdsløshed, NGOer/fattigdom samt et seminar om »working poor«. Her får vi brug for et antal af frivillige. Opgaverne kommer til at have både et rent praktisk sigte som fx at koordinere diskussionsfora, stande, rydde af o.a., men opgaverne kan også være af mere kommunikationsmæssig karakter til bl.a. vores tidsskrift Socialpolitik, aviser, hjemmeside m.m.

Vi tilbyder:

- Vi tilbyder dig et aktivt, spændende og udfordrende miljø, hvor du kan komme tæt på de socialpolitiske problemstillinger og aktører.

Vi forestiller os at:

- du formegentlig er studerende fra en samfundsvidenskabelig eller social uddannelse, fx socialrådgiveruddannelsen.
- du ønsker at gøre en forskel på det socialpolitiske felt, men du er samtidig indstillet på mere praktiske og administrative opgaver, der ikke med det samme ændrer verden ☺.
- du nok har gode engelskkundskaber.
- du kan afsætte minimum 8 timer om måneden og samtidig være indstillet på flere timer i perioden, hvor arrangementerne foregår.

Se det fulde opslag og læs mere om foreningen på:

www.socialpolitisk-forening.dk/sekretariatsfrivillig

*Bog anmeldelse af Annegrethe Ahrenkiel,
Birger Steen Nielsen, Camilla Schmidt, Finn Sommer
og Niels Warring:*

Daginstitutionsarbejde og pædagogisk faglighed

Forlaget Frydenlund 2012

Af Anne
Mette Carlslund

Daginstitutionsområdet og det pædagogiske arbejde synes at være et emne, som langt de fleste danskere mener noget om. Alle har på en eller anden måde et kendskab til det gennem egen institutionserfaring enten som barn eller forældre/bedsteforældre, om ikke andet så har alle en mening om det »at passe børn«. Holdninger, der er blevet til som en del af debatten om fremtidens velfærdssamfund, og som foregår såvel politisk som i medierne – og senest her i foråret, hvor udsagn fra en endnu ikke bedømt ph.d. afhandling fik sindene i kog om forhold i de danske vuggestuer.

Bogen »Daginstitutionsarbejde og Pædagogiske Faglighed« skriver sig ind i den aktuelle debat om velfærdssamfund, daginstitutioner og det pædagogiske arbejde, og den udsiger et ønske om at ville bidrage med et kritisk perspektiv, og den udgør, efter min mening, et vigtig bidrag til en mere nuanceret diskussion af daginstitutionsområdet. I den indledende del præsenteres bogens intention og forfatterens tese således: »... daginstitutionerne befinder sig i en krise, hvor den igangværende neoliberale omdannelse af dem er på vej til at opløse dem som samfundsmæssige institutioner, til fordel for en radikal nydefinering som serviceorienteret tilbud.« (s.11) Dette signalerer, efter min mening, at der er tale om såvel en faglig bog som et politisk indspark i debatten, og at dette sker gennem en formulering af argumenter, der udgør et opgør med den neoliberale vej, som, forfatterne finder, dominerer daginstitutionsområdet i velfærdssamfundet. Samtidig ønsker forfatterne at formulere et alternativ dvs. ikke alene at komme med en kritik men også at give ideer til andre forståelser og muligheder. Der er, som forfatterne formulerer det, tale om: »... en teori om daginstitutionerne og daginstitutionsarbejdet i vores samfund« (s.11)

Bogens opbygning og struktur, erfarer jeg som læser, som en fremadskridende fremstillings- og argumentationsproces. I den indledende del analyseres den politiske forandring, der er sket på daginstitutionsområdet gennem de seneste 10 til 15 år, og hermed styrker forfatterne deres argumentation for at se dette som en neoliberal omformning. I den

sammenhæng gives en kort introduktion til forståelse af fænomenet neoliberalisme eksemplificeret i forhold til daginstitutionsområdet. Der bliver herved skabt afsæt for den problematisering af udviklingen, som er formuleret som bogens intention. Første del slutes af med en præsentation af det empiriske grundlag for bogen. Empirien stammer fra to daginstitutioner, hvor forfatterne har fulgt og observeret pædagogernes arbejde gennem en uge, haft samtaler i hverdagen og længere individuelle samtaler/interview med pædagogerne, samt afsluttende afholdt to dages kritisk-utopisk værkstedsarbejde med institutionernes personale.

I denne introduktion af det empiriske grundlag markeres bogens perspektiv ligeledes. Fokus for forfatterens observationer mv. er rettet mod pædagogernes daglige arbejde og hverdagens praksis, hvorved perspektivet angives at være på daginstitutionsarbejdet. Forfatterne angiver, at analyserne tager udgangspunkt i, hvad pædagogerne gør til dagligt i institutionerne. De fremhæver, at de ikke alene har fulgt pædagogerne men også har søgt at betragte arbejdet i dets institutionelle indlejring, og de har derfor rettet blikket mod samspillet mellem børnene og pædagogerne samt pædagogerne indbyrdes for at få øje på hverdagslivet i institutionen og det pædagogisk upåagtede. Netop dette udgangspunkt er med til at gøre bogen til noget særligt, når det almene, og dermed ofte upåagtede, i den pædagogiske hverdag løftes op og gøres til genstand for en nærmere kritisk analyse. Anvendelsen af empirien i teksten er en af bogens mange styrker. Den anvendes ikke til generalisering, men den inddrages som afsæt og udgangspunkt for analyserne og fungerer som et tilbagevendende referencepunkt for at forstå, fortolke og forklare »Hvorfor vi har daginstitutioner?« og »Hvad er daginstitutionsarbejde?«. Disse to spørgsmål er forfatterens vej ind i den aktuelle faglige og politiske diskussion, og de anvendes som overskrifter på første og anden del af bogen.

Bogens force er de teoretiske analyser og diskussioner. Det er her forfatterne udvikler belæg for deres fortolkninger og forståelser, og på denne måde etableres et teoretisk argument for det afsluttende afsnit, hvor forfatterne præsenterer ideer og forslag til nye perspektiver på daginstitutioner som samfundsmæssige institutioner.

Interessant – og det som jeg især blev fanget af (og der er flere interessante vinkler og teorier i bogen) – er brugen af hverdagsteorier samt det at anskue det pædagogiske i daginstitutionerne som skabelse af hverdagslighed og (livs)sammenhæng. Herved bliver det synligt, at daginstitutionen både er forskellig fra livet i familien men samtidig skal ses i sammenhæng med og som en del af børn og forældres hele hverdagsliv. Daginstitutionerne og det pædagogiske bliver herved en samfundsmæssig institution, der skal være med til at skabe (livs)sammenhæng for alle involverede aktører. Bogen får hermed rettet fokus på

forskellen mellem planlagte pædagogiske aktiviteter (det der kan og bliver dokumenteret og evalueret i tråd med den neoliberale tendens) og de omsorgsopgaver i form af bleskift, spisning, middagssøvn, ankomst og afhentning. Og dertil samtaler med forældre der foregår kontinuerligt som hverdagelementer, og som netop er med til at skabe overgange og sammenhæng i institutionsdagen eller med et af bogens begreber; rytme.

En anden del jeg blev fanget af i bogen er diskussionen af vidensformer i det pædagogiske arbejde, som bliver koblet til den førnævnte diskussion af forskellige former for handlinger. Specielt interessant er den måde hvorpå den alment anvendte distinktion mellem erfaringsviden og forskningsbaseret viden overskrides ved at tale om en rekontekstualisering gennem pædagogernes praktiske tolkning i og over specifikke situationer, der forstås som det skabende i selve arbejdet. Den forståelse bogen præsenterer er, at erfaringsviden og forskningsviden/teoretisk viden komplementerer hinanden i denne refleksions- og tolkningsproces, hvor den teoretiske viden integreres som en orienterings- og opmærksomhedsdimension i praksis. Bogen markerer tydeligt, at de to vidensformer ikke kan indskrives i et hierarki, men at de skal ses som komplementerende for hinanden.

Svagheden i bogen synes umiddelbart at være slutningen, hvor forfatterne kommer med forslag og ideer til forandring, men tankerne og ideerne er ikke som analyserne i bogens andre dele knyttet an til konkrete eksempler fra det daglige arbejde i institutionerne. De er mere formuleret som idealer: et nyt velfærdsparadigme, der i sin formulering kan synes utopisk. Men dette kan også ses som en styrke, da der hermed lægges op til en debat om, hvordan forskere og pædagoger i samarbejde kan udvikle ideer til, hvordan der kan skaffes tid og rum i den pædagogiske hverdag for pædagogers planlægning og gennemarbejdning af deres erfaringer. Samtidig med at huske at de ideer ikke bør have form af en standardiseret metode, men at de skal gøre det muligt for den enkelte personalegruppe at finde sin form. Det ville være interessant med en lignende analyse af det pædagogiske arbejde indenfor det socialpædagogiske felt.

Bogen angiver ikke selv en læsermålgruppe, hvilket jeg tolker som en del af bogens intention, at den netop skal læses af andre grupper i samfundet end pædagoger i daginstitutionerne, pædagogstuderende og underviserne på disse uddannelser. Mit håb er, at mange vil læse bogen, da den giver mulighed for at sætte gang i en debat om daginstitutioner, der når ud over alene at diskutere antallet af pædagoger pr. barn, men i stedet tager fat på kritisk at forholde sig til hvad der sker med børn og personalet i daginstitutionerne, når disse bliver til standardiserede serviceydelser, hvor alt tilsyneladende kan løses med en test og en evaluering.

Anmelder, Anne Mette Carlsund er cand.scient soc. og lektor ved pædagoguddannelsen Sydhavn UCC.

Socialpolitisk Forenings ledelse

**SOCIAL
POLITISK
FORENING**

Formand

Robert Olsen, Kofoeds Skole

Landsstyrelsen

Annelise Murakami, Internationalt udvalg
Birthe Povlsen, Dansk Socialrådgiverforening
Lise Jordahn, Professionshøjskolen Metropol
Louise Dülch Kristiansen, Dansk Social-
rådgiverforening
Mads Engholm
Nina Særkjær Olsen, redaktionen
Ninna Hoegh, Projekt UDENFOR
Preben Etwil, redaktionen

Socialpolitisk Råd

Landsstyrelsen, samt
Carl Christensen (Nordjylland)
Ejgil Aagaard (Fyn)
Knud Olsen (Viborg)
Anja Sigvard Nielsen (Lolland og Falster)

Ninna Leth (Sydvestjylland)
Ove Lund (Hovedstaden)
Viggo Jonassen (Århus)
Bettina Post, Dansk Socialrådgiverforening
Christian Sølyst, LO
Hanne Thomsen, Diakonissestiftelsen
Heiner Lützen Ank, Kirkens Korshær
Jette Høy, FTF
Lis Pedersen, BUPL
Mandana Zarrehparvar

Internationalt udvalg

Bjørn Christensen, formand
Annelise Murakami
Joan Münch
Kay Jokil
Mandana Zarrehparvar
Ole Hammer
Ole Meldgaard

Socialpolitisk Forenings lokalafdelinger

Socialpolitisk Forening Fyn

Formand Ejgil Aagaard
Ejgil.aagaard@gmail.com

Socialpolitisk Forening Hovedstaden

Formand Ove Lund
ovelund@raastof.dk

Socialpolitisk Forening Lolland og Falster

Formand Anja Sigvard Nielsen
asn@boligsocial.dk

Socialpolitisk Forening Nordjylland

Formand Carl Christensen
carl-eva@stofanet.dk

Socialpolitisk Forening Sydvestjylland

Formand Ninna Leth
nl@cvu-vest.dk

Socialpolitisk Forening Viborg

Formand Knud Olsen
knudoglydia@dlgtele.dk

Socialpolitisk Forening Århus

Formand Viggo Jonassen
viggojonassen@gmail.com

KALENDER

2012

■ 24. september

Europameessen 2012:

Debat og oplysning om Europa

Kl. 10-15, Nationalmuseet. Socialpolitisk Forening vil være repræsenteret med en stand.

EUROPA **NÆVNET**

■ 25. september

Socialpolitisk Forening Århus

Konference: *Hvad må en handicappet koste?*

LO's lokaler i Århus kl. 13 – 17. Information følger på hjemmesiden

■ 26. september

STOP FATTIGDOM NU v / Frivilligt Forum, Socialpolitisk Forening og EAPN.DK

- Bæredygtig Social Vækst - Debatmøde for frivillige organisationer, virksomheder og projekter, der hjælper fattige og socialt udsatte. Kl. 10 – 16, Kofoeds Skole
- Politikens Hus er vært for 2 timers debat om vilkårene for frivillig social virksomhed. Kl. 17 – 19. Yderligere information og tilmelding: <http://www.stopfattigdom.nu/>

■ 29. september

Socialpolitisk Forening Hovedstaden

Ældrevandring på Østerbro kl. 10-16, tema: aktiv aldring. Vi besøger Soldenfeldt og NABO-Østerbro og slutter med spising og debat på Cafe Bopa. Tilmelding nødvendig senest 14 dage før. Yderligere oplysninger på www.socialpolitisk-forening.dk

■ 26-27. oktober

Working Poor, ICSW

Ekspertseminar om working poor afholdes på Kofoeds Skole (lukket arrangement).

■ 22. november

STOP FATTIGDOM NU! NGO netværksmøde

Stop Fattigdom Nu - initiativet mødes. Sted: Rådet for Socialt Udsatte eller Kofoeds Skole.

■ Efterår:

Kritisk Socialt Forum

Arrangement om ungdomsarbejdsløshed. Socialpolitisk Forening i samarbejde med en række af ungdomsorganisationer. Dato ikke fastlagt endnu.